

BOKANMELDELSE

”LÆREBOK I ERSTATNINGSRETT”

6. utgave

Peter Lødrup med bistand av Morten Kjelland

Gyldendal Akademisk Forlag

Av advokatene Cecilie Waage og Tor Ingebrigtsen, Kco Advokater

1. Generelt – innledende tanker

Peter Lødrup har i samarbeid med Morten Kjelland utgitt 6. utgave av Lærebok i Erstatningsrett. Den første utgaven kom i 1985.

6. utgave er betydelig revidert i forhold til 5. utgave. Dette fordi rettsutviklingen de siste årene har vært omfattende. Det har kommet mer enn 50 høyesterettsdommer i årene mellom de to utgavene. Likeledes har det kommet mye litteratur på feltet.

Vi vil i hovedsak anmelde boken ut fra vårt ståsted som praktikere.

Lærebok i Erstatningsrett er i hovedsak ment som en bok for studenter, men skal i henhold til forfatterens forord, også kunne fungere som et oppslagsverk for praktikere. Dette er en ambisiøs målsetting og en svært vid oppgave som nok gjør spagaten vel bred.

Forfatterne løser dette ved å dele boken inn i fem hoveddeler, der de to første delene er en grunnleggende innføring i erstatningsrettens system, mens de tre siste delene går dypere inn i problemstillingene som gjelder årsakssammenheng, felles spørsmål som f.eks medvirkning og lemping samt erstatningsutmåling.

Boken er i større grad enn tidligere utgaver, preget av gode og forklarende illustrasjoner, og dette kan med fordel også utvides i fremtidige utgaver av boken. Da det visuelle gjør det lettere å forstå til dels komplekse temaer som for eksempel årsakssammenheng. Illustrasjonene gjør at denne utgaven av boken etter vårt syn, fyller lærebokformålet bedre enn tidligere utgaver.

Samtidig som man benytter illustrasjoner, er petitavsnitt og noteapparatet utvidet til glede for praktikere.

I tillegg har Morten Kjelland utviklet en nettressurs til bruk for studenter og i denne sammenheng er boken også lagt ut i elektronisk form. Dette er åpenbart et fremskritt, og det er forhåpentlig bare et tidsspørsmål før boken er å finne elektronisk med tilgang for alle.

Lødrup og Kjelland har i stor grad valgt å fokusere på eksempler fra rettspraksis i gjennomgangen av de ulike temaer, og de har i hovedavsnittene stort sett kun korte henvisninger til de aktuelle dommene. Dette gjør at fremstillingen ikke fremstår som unødvendig omfattende i et lærebokperspektiv. Samtidig er enkelte av dommene ytterligere beskrevet og analysert i petitavsnitt, slik at boken ikke fremstår som overfladisk sett fra en praktikers ståsted. Domsregisteret som er inntatt i boken, er også et svært nyttig hjelpemiddel for praktikerer så vel som studenten.

Vi merker oss at boken profiterer på det omfattende arbeidet forfatterne har lagt ned i å sammenfatte og analysere rettspraksis, og den siste utgaven av boken er i større grad enn tidligere å oppfatte som et fullverdig oppslagsverk. Bokens omtale av rettspraksis er oppdatert og utvidet i de tre siste delene som gjelder ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng og erstatningsutmåling.

Fokuset i denne utgaven av boken er i større grad enn tidligere rettet mot personskadeerstatningsretten. For oss som praktikerer er dette positivt, da det er personskadeerstatningsretten som i praksis oftest byr på de største utfordringene. Boken er ikke mindre omfattende hva gjelder tingskadene enn tidligere, men har fått et løft ved at personskadeerstatningsretten er viet enda større plass.

2. Bokens hoveddeler

Boken er delt inn i fem hoveddeler.

Første del

Bokens første del er en generell innføring i erstatningsretten og således primært rettet mot studenter. Til tross for at denne delen tar for seg elementære emner, er dette sentralt for at personer uten forhåndskunnskaper innen rettsområdet skal kunne forstå og tilegne seg innholdet i den videre fremstillingen. Erstatningsrettens plass i rettssystemet, erstatningsrettens rettskilder og formål samt begrepsforklaringer er temaer som tas opp i denne delen. Det er ikke foretatt noen gjennomgripende endringer i bokens første del, men vi har merket oss at det er inntatt illustrasjoner og figurer som er nyttige hjelpemidler for studenter så vel som legfolk som ønsker å sette seg inn i erstatningsrettens system.

Annen del

Bokens andre del tar for seg ansvarsgrunnlagene. Det er heller ikke i denne delen foretatt noen omfattende endringer, men fremstillingen er supplert med nye rettsavgjørelser. Vi har spesielt lagt merke til kapittel 7,IV, 4 (side 250) om arbeidsulykkebegrepet, som gir en pedagogisk god fremstilling basert på en gjennomgang av senere års rettspraksis. Vi antar at dette kapittelet vil bli ytterligere revidert i neste utgave av boken som følge av de rettsavgjørelser som har tilkommet i tiden etter at boken ble utgitt.

Tredje del

Bokens tredje del tar for seg årsakssammenheng. Spørsmålet om det foreligger årsakssammenheng eller ikke, er et av de vanskeligste og mest konfliktfylte innenfor vår praksis. Dette er også en del av personskadeerstatningsretten der utviklingen har vært rivende de siste årene.

Professor Nordals vurderingskriterier for årsakssammenheng som er lagt til grunn i Anne-Lene Lie dommen (Rt. 1998 s. 1565), ble for eksempel nokså umiddelbart etter dommen av skadevoldersiden i stor grad forsøkt gjort allmenngyldige for mange andre skadetyper. Dette har imidlertid blitt tilbakevist av Høyesterett i den såkalte Nakkeprolaps-dommen (Rt 2007 s. 1370) og i en rekke underrettsdommer i de senere årene. Dette illustreres godt og på en oversiktlig måte i boken.

Dersom vi skal påpeke noe som kunne vært forbedret i dette avsnittet, vil vi fremholde petitavsnittet i kapittel 9 VII 6 om bevisvurderingen ved nakkeslengskader som etter vårt syn kunne vært skrevet noe mer nyansert. Riktignok har de fire vurderingskriteriene fra Anne-Lene Lie dommen blitt lagt til grunn i rettspraksis som omfatter nakkeslengskader, men det er da samtidig, og spesielt fra skadelidtes ståsted, viktig å få frem at det fortsatt er opp til retten å avveie disse vurderingskriteriene ut fra en fri bevisbedømmelse, som i alle andre saker. Denne nyansen fremkommer etter vårt syn på en mer treffende måte i Morten Kjellands bok "Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten" (2008) på side 371-372.

Fjerde del

Bokens fjerde del tar for seg noen fellesspørsmål som gjelder både personskader og tingskader. Praktisk viktige temaer tas opp under denne delen, herunder reglene om medvirkning, lemping og solidaransvaret.

Fjerde del gir en oversiktlig og pedagogisk god fremstilling av disse viktige temaene. Utvalget av dommer som blir presentert, er oppdatert siden forrige utgave.

Dersom vi skal påpeke noe ved denne delen, vil det være at fremstillingen kan synes noe kort til å helt fylle sin funksjon som oppslagsverk for praktikerne. Særlig gjelder dette fremstillingen av reglene for medvirkning ved trafikkskader, kapittel 11 VI, som er et praktisk viktig tema i vår hverdag. Her kunne forfatteren med fordel ha tatt inn ytterligere eksempler fra rettspraksis.

Femte del

Bokens femte del som omhandler erstatningsutmålingen, har fått et stort løft i denne siste utgaven.

Alle relevante erstatningsposter er grundig gjennomgått og med gode eksempler fra rettspraksis.

Talleksemlene fra 4. utgave savnes imidlertid. For å forstå beregningen i Compensatio, og som fremkommer i ekseplene på side 559 flg., er det nødvendig med forklaringer på de tallene som legges inn i beregningsprogrammet. Uten

forklaringer, tror vi at eksemplene fremkommer på s. 559 flg. har begrenset verdi for studenter.

3. Noen avsluttende tanker om boken

Forfatterne klarer å fremstille erstatningsretten på en måte som både er til nytte for studenter og for praktikere.

Det er åpenbart en balanseøvelse å ta opp alle de temaer som er nødvendig for en praktiker å ha med i en slik bok, dersom den skal være et fullverdig oppslagsverk, og samtidig unngå at boken blir så omfattende at funksjonen som lærebok blir utvannet. Vi mener forfatterne behersker denne balansegangen relativt godt. Dersom vi likevel skulle peke på noe som med fordel kunne vært tatt med i boken, er det noe mer om foreldelsesinstituttet samt en kort redegjørelse for hovedtariffavtalene. I tillegg kunne et eget kapittel innenfor bokens tredje del om årsakssammenheng gjerne vært viet grensen mellom jus og medisin.

Foreldelse er et tema som i stor grad berører praktikerne, og det henger som et Demokles sverd over saksbehandlingen. Dette er blitt noe enklere etter at vi fikk varslingsreglene i FAL §§ 8-6 og 18-6 samt yrkesskedeforsikringsloven § 15, men fremdeles er det mange fallgruver å gå i, og konsekvensene er store dersom en frist skulle oversittes. Relevante regler er spredt i lovverket og vanskelig tilgjengelig. Vi ber ikke om en fullstendig gjennomgang av foreldelsesinstituttet, men en påpekning av temaet i noe større grad enn det forfatterne gjør på side 176 – gjerne med en henvisning til relevant regelverk.

Hovedtariffavtaler (HTA) gjelder en stor del av arbeidstokken i Norge. I 2001 var det mer enn 700.000 arbeidstakere ansatt i offentlig sektor. Temaet bør derfor belyses i noen grad, spesielt forholdet mellom bilansvarsloven og HTA og yrkesskedeforsikringsloven og HTA (samordningsbestemmelsene). Som praktikere møter vi i vår hverdag mange klienter som i tillegg til å være erstatningsmessig dekket under bilansvaret eller yrkesskedeforsikringen, gjerne er dekket gjennom Hovedtariffavtalenes erstatningsregler (stat og kommune).

Det området innenfor erstatningsretten som skaper mest konflikt er å finne i grenselandet mellom jus og medisin: Hvilken diagnose har skadelidte, hva er årsak til skaden, hva er "allment akseptert viten", og hvem bestemmer hva dette er, valg av sakkyndige, den sakkyndiges kompetanse og habilitet, juridisk vs medisinsk vitenskapelig sannsynlighet, bruk av invaliditetstabeller, legens forståelse av den medisinske årsakslæren, forventet sykdomsutvikling, forholdet mellom skade og funksjonsutfall, helhetstenkning ved multitraumer (flere sakkyndige), kamuflerte symptomer, underrapporterte skader, symptomdebut, brosymptomer, vedlikeholdsbehandling vs behandling med utsikt til bedring, konflikter spesialister i mellom om diagnoser, metoder og skadeevne, psykiatri vs somatikk, de norske vs amerikanske diagnosekriterier osv.

Ovennevnte griper inn i de aller fleste saker og under alle ansvarsgrunnlag i personskadesaker. Nå skal ikke advokatene være medisinere, men man skal være med å velge spesialist(er), spesialitet(er), utarbeide mandat, avhøre sakkyndige,

være kritisk til de sakkyndige (noe det ikke sjelden kan være grunnlag for), påpeke feil og mangler i forholdet mellom konklusjoner og premisser, osv.

Bokens systematikk og de temaer som gjennomgås gjør at boken, etter vårt syn, fyller begge de formålene som den i henhold til forordet skal. I og med at det nødvendige bakgrunnsstoffet og de sentrale begrepene presenteres i bokens to første deler, vil en student få best utbytte ved å lese boken gjennomgående. Som oppslagsverk, krever boken noe mer forkunnskaper om de elementære begrepene og systematikken innen rettsområdet, da bokens tre siste deler forutsetter slike forkunnskaper for å gi utbytte.

På et rettsområde der det er en slik rivende utvikling som innen erstatningsretten, vil en bok som dette fort bli for omfattende til å fylle sin funksjon som lærebok på en god måte eller for lite omfattende til å fylle praktikerens behov for et oppslagsverk. Spørsmålet er om boken ved fremtidige utgaver bør deles i to, f.eks en "Innføring i erstatningsrett" og en "Studier i erstatningsrett".